

Nystart med förhinder

Efter den kritik som förslaget till reviderad kyrkohandbok fått, från församlingar och från musikerhåll, har som bekant arbetet fått en nystart. Det finns nu både en styrgrupp och en projektledning, och ärkebiskopen är ordförande i styrgruppen. Seminarier ordnas och experter inom teologi och språk knyts till arbetet. Och det allra senaste är att en kommunikatör ska anställas på kyrkokansliets kommunikationsavdelning för att hålla i informationen kring kyrkohandboken – allt enligt webbversionen av Kyrkans tidning (27 mars 2015).

Att revidera en kyrkohandbok är en långdragen process, så har det varit och så är det även i det nu pågående arbetet. Utifrån tycks det som om kyrkostyrelsen inte varit riktigt medveten om detta, utan man har satt ut datum när handboken ska vara klar. Redan har man fått flytta fram datum två gånger, och nu är tanken att den reviderade handboken ska godkännas av kyrkomötet 2017, för att kunna börja användas 2018. Det kanske hade varit klokt att vänta med att sätta ut datum och tidpunkt – resan är ännu inte avslutad och det kan dyka upp oväntade hinder.

Det viktiga i revisionsarbetet är huvudgudstjänstens, högmässans, utformning. Det firas visserligen många andra gudstjänster, men dessa är att se som komplement till högmässan eller som gudstjänster för speciella tillfällen och förhållanden. Och här kan man få agera friare än när det gäller högmässan, låta det tillfälliga och lokala få större plats.

Fram till 1986 gällde att det fanns en enda högmässoordning, visserligen med en del variabla moment, men i grunden en enda. Musiken bestod av fyra serier, avsedda att användas under olika delar av kyrkoåret. Detta skapade en stabil enhetlighet, som gjorde att man utan vidare kunde känna igen sig var man än firade gudstjänst en söndag. Enhetligheten förstärktes av att det för det mesta var högmässan som – i direktsändning – hördes i radion söndagar klockan 11.

Stommen i högmässan är mässans fasta moment och läsningarna. I den västliga traditionen är dessa moment *Kyrie*, *Gloria* med *Laudamus*, *Credo*, *Sanctus* och *Agnus Dei*. Som bekant har de tonsatts och getts mäktiga musikaliska dräkter; allra förnämast är Bachs h-mollmässa. Det finns många sådana tonsättningar, och de vittnar om en medvetenhet hos tonsättarna om att det är just dessa moment som ger högmässan dess karaktär.

Handbokens språkliga dräkt brukar vara det som först kommer i blickpunkten vid en revision. Och det är inte så konstigt eftersom språket hela tiden förändras. En av anledningarna till den revision som vi nu är mitt uppe i handlar om just detta: att på de punkter där detta är befogat anpassa handbokens formuleringar till Bibel 2000.

I kommentarerna från dem som hittills arbetat med revisionen har man betonat vikten av att mässan har en struktur, en *ordo*. Men när man sedan sökt exemplifiera vari denna *ordo* består, har svaren blivit vaga och obestämda. Denna osäkerhet har man sedan sökt skylla över med pratiga och oprecisa formuleringar. Här finns mycket hjälp att få i den ökade kunskapen om

Denna bön är i sin *ordo*, i sin struktur en sammanhållen helhet, från den inledande dialogen *Upplyft era hjärtan till Gud* till den avslutande doxologin och församlingens (trefaldiga) *Amen*. Men varken i 1986 års handbok eller i revisionsarbetet har man lyckas gestalta denna *ordo* helt och fullt. *Prefation* och *Sanctus* utelämnas i vissa alternativ; *anamnesen*, åminnelsen, och bönen om Anden, *epiklesen*, blir otydliga; den avslutande lovprisningen saknas. Med andra ord: Här återstår arbete att göra.

Den som vill få hjälp att fundera kring liturgin och dess gestaltning har fått ett användbart material i docent Christer Pahlmblads på Artos förlag utgivna *Mässa för enhetens skull*. I sin skrift ger han enkla och stringenta kommentarer till det pågående revisionsarbetet och ger ett substantiellt bidrag till detta arbete med ett förslag till reviderad mässordning. Inte minst i alla försöksförsamlingar borde Pahlmblads förslag vara till stor hjälp.

Alla år av ekumeniska dialoger och överläggningar har resulterat i en växande samsyn om hur den västerländska mässan byggs upp. BEM-dokumentet från 1982 är det mest kända och inflytelserika exemplet på denna ekumeniska samsyn. En av förtjänsterna med Pahlmblads framställning är att han är generös med exempel från andra kyrkor: den romersk-katolska, anglikanska och lutherska kyrkor.

Nya arbetsgrupper har utsetts, och likaså är ledningen för revisionsarbetet förnyad. Det man nu önskar är att alla dessa har mod och prestigelöshet nog att lämna det som inte håller måttet bakom sig. Risker är att man annars håller fast vid de hårt kritiserade förslagen och tankemönstren från den tidigare handbokskommittén, även om man bjuder in också kritiska personer till seminarier och överläggningar. I så fall blir dessa inget annat än gisslan och alibin för ett arbete där man egentligen inte orkar se utöver de gränser som sedan länge är utstakade.

Det viktiga i detta arbete är slutresultatet: en handbok i kontinuitet både med den historia som är Svenska kyrkans, och med de kyrkor som vi i olika grad lever i gemenskap med. Här handlar det inte om att »profetiskt gå före», utan om att vårda det värdefulla arv som är vårt och överföra det till nya generationer.

Christer Pahlmblad: *Mässa för enhetens skull. Kommentarer och förslag till en reviderad mässordning för Svenska kyrkan*. Artos förlag 2014. 89 sid. hur den västerländska mässordningen vuxit fram. Allra viktigast blir detta när man kommer till nattvardsbönen.